Prof.dr Nedžad Bašić, redovni profesor, naučni savjetnik Evropskog defendologija centra Banja Luka

NOVI SVIJET U POKRETU (I)

Doktrina kreativne modernosti

Ako se u današnjem svijetu pomjerimo korak bliže filozofskim raspravma između Hobsa (Hobbes), Loka (Lock), Monteskijea (Montesquieu), Rusoa (Rousseauu), vidimo da se prirodna prava čovjeka na život, slobodu i vlasništvo, sve više utapaju u „duh zakona“ po kojem se svaki čovjek rađa slobodan, a svuda ostaje u okovima, u kojima se svako njegovo dostojanstvo i moral grubo brišu i nestaju u apsolutnoj moći vladara protiv koje niko nema moć pobune.
Unatoč promjenama u dinamici međunarodnih odnosa svjetski poredak još uvijek se formalno oslanja na načela državne suverenosti i neintervencije, kao vestfalskih principa, koji i dalje čine temelj svjetske politike - za koje države vezuju svoje nacionalne interese. Kako se ova pravna i politička načela danas intenzivno osporavaju, a još uvijek su duboko impregnirana u postojeći međunarodni poredak, ni jedna od strana u „globalnom teatru“ još uvijek ne nudi filozofsku potku koja bi mogla ponuditi izlaz iz današnje globalne krize države.

Teorije međunarodnih odnosa danas predstavljavaju velike transformacijske platforme na kojima se pokušava naći odgovarajući filozofski i teoretski koncept objašnjenja promjena koje se danas dramatično dešavaju u podjeljenom i još uvijek duboko međuovisnom svijetu. Što će se sutra dešavati u politiĉkim procesima u svjetskoj zajednici i kojim će pravcem krenuti dalji proces globalne transformacije čovječanstva, jedno je od središnjih pitanja koje se nameće pred doktrine međunarodnih odnosa. Da li je danas u uvjetima spektakularno brzih strukturalnih promjena uopće moguće vršiti neka kredibilna predviđanja o tome što će se u nekoj relativno kratkoj ili dužoj vremenskoj distanci dešavati u globalnim koordinatama političkih procesa, koja bi bila validna za donošenje odgovarajućih političkih odluka u međunarodnim odnosima? Na ovo pitanje svakako da je teško formulirati odgovor s punom akademskom odgovorenošću u okolnostima brzih i dubokih strukturalnih promjena. Kada bi se čak i mogao postirati takav odgovor, ostaje otvoreno pitanje odnosa između egzistirajućih apstraktnih teoretskih koncepcija i strukturalno promjenjene realne globalne političke scene, što pitanje učinkovitosti teorija u procesu donošenja odluka u međunarodnim odnosima danas čini izuzetno kompleksnim i osjetljivim pitanjem. Kada se danas u suvremenim teorijama međunarodnih odnosa razmatraju ova i slična pitanja, pojavljuju se dodatne poteškoće koje se prezentiraju prije svega u promjeni same prirode proizvodnih procesa u globalnoj

zajednici i prirode moći koja proističe iz tih promjena. Kristalizacija nove prirode moći, koja se sve više pomjera od geopolitičkog i vojnog kompleksa, ka znanstveno-tehnološkom, inovacionom i tržišnom kompleksu, postiraju se i nove prijetnje i rizici, na koje država reagira u drugom svijetlu u odnosu na one prijetnje i opasnosti koje su notificirane u njihovim međusobnim komunikacijama u prethodnom periodu. Uz to, strukturalne promjene uvjetovale su i nove globalne procese u kojima su brojni tradicionalni atributi i aktivnosti suverenih država inherentno suspendirani ili stubokom promjenjeni. Novi prioritetni zadaci i aktivnosti sa promjenjenom sadržinom, nameću se u punom prioritetu pred državu.

Ove posljedice globalnih strukturalnih promjena traže nove odgovore, što dakako traži i nove doktrine i nove političke percepcije. Više nego ikad do sada, pojavljuje se potreba za novim idejama i novim imaginacijama novih doktrinarnih koncepcija, koje bi bile u mogućnosti ponuditi novu observaciju i prirodu ponašanja države i drugih subjekata međunarodnih odnosa u strukturalno promjenjenom globalnom znanstvenom, tehnološkom, ekonomskom i tržišnom međuovisnom ambijentu. U novom kompleksno promjenjenom okruženju teško je tražiti adekvatnu prognozu ponašanja države u konceptu danas egzistirajućih teorije međunarodnih odnosa.

Modeli realizacije interesa država, modeli saveza i kooperacija između država, kao i motivi i modeli dominacije i sukoba između država, stubokom su promijenjeni. Promijenjena je priroda i modeli preživljavanja države. Podjela na velike super sile i male sile traži novu verifikaciju i novi model vrijednovanja. Usljed globalnih strukturalnih promjena koncept političke kontrole tuđih teritorija više ne funkcionira, mada se još uvijek promovira kao određujući koncept već zalazećeg svijeta. Koncept državne strategije traži novi model struktuiranja u kome će se nova struktura moći države artikulirati sasvim na sasvim drugim osnovama. U globalnim strukturalnim promjenama koncepti klasičnih teorija međunarodnih odnosa umnogome su dovedeni u pitanje. Visok stupanj znanstvene, tehnološke, ekonomske, ekološke globalne međuovisnosti, sa sve izraženijim izrastanjem nove podjele svijeta koja strukturalno i funkcionalno više nije u mogućnosti slijediti striktno linije razgraničenja između država, koje ulaze u fazu visoke disagregacije, sve agresivnije dovodi u pitanje i glavne postavke međunarodnih odnosa u 21 stoljeću.

U globalnim strukturalnim promjenama mijenja se sadržina i priroda kako mira tako i konflikta. Mir više nije samo odsustvo rata između država. Nepoštovanje ljudskih prava i slobode, glad, bolest, neimaština i nemoć marginaliziranih da utiču na svoju sudbinu, izostanak ekološkog balansa, starenje

stanovništva...danas su najveća prijetnja globalnom miru, prijetnja koja traži nove odgovore globalnog društva, traži novu strukturu upravljanja globalnim krizama, traži nove pravne norme i nove moralne kodekse. Strukturalnim promjenama nije dokinuta država niti je promijenjena težnje države za dominacijom, ali su promijenjene globalne okolnosti u kojima država djeluje, promijenjeni su uvjeti realizacije njenih interesa, promijenjena je i sama priroda moći i dominacije države, što samo po sebi vodi u dramatičnu promjenu njenog ponašanja i njenog odnosa prema drugim državama.

Promjena globalnog ambijenta u kojem država djeluje i promjena prirode moći države u kojoj vještačka inteligencija, kompjuterski algoritmi, nanotehnologija, biotehnologija... sve izoštrenije traže nove fokuse posmatranja i objašnjenja ponašanja država u novom globalnom okruženju. Ti novi fokusi države sve izraženije traže simbiozu temeljnih postavki postojećih teoretskih koncepata međunarodnih odnosa u potrazi za identifikacijom faktora koji bi mogli utjecati na drugačije ponašanje države u ambijentu novih globalnih strukturalnih promjena.U novom globalnom okruženju nužno je razmotriti unutarnju strukturu „DOKTRINE KREATIVNE MODERNOSTI“ koja se stidljivo pojavljuje na rubu dolazećih velikih pomjeranja. Doktrina kreativne modernosti uvodi svijet u novu maštu i mijenja globalnu igru, stvara nove intuicije, generiše nove strategije, raskida s konvencionalnim načinom razmišljanja i nudi širi prostor za novi model kreativnog revolucionarnog prestrojavanja u unutarnjim odnosima između države, društva i tržišta, što se automatski reflektira i na međunarodne odnose. Ova doktrina inspiriše revolucionarno prestrojavanje odnosa između čovjeka i novih tehnologija, što otvara širi prostor za ljudsku kognitivnu kreativnost, kao najznačajnije revolucionarno prestrojavanje čovečanstva u 21 stoljeću. Doktrina kreativne modernosti otvara prostor za stvaranje novog koncepta globalne svijesti o demokratskoj državi kao garantu preživljavanja čovjeka, što vodi sve intenzivnijem pomjeranju međunarodnog sistema od neoliberalnog modela kapitalizma sa strategijom rivalstva ka multilateralnom liberalnom konceptu progresivnog i odgovornog kapitalizma sa strategijom kreativne privlačnosti.